

Gemeente Amsterdam
Het College van B&W
t.a.v. Wethouder E. van der Burg
en Wethouder U. Kock
Postbus 202
1000 AE Amsterdam

Datum: 19 december 2014 Kenmerk: 14-0267 AW / FO / MdH
Onderwerp: Reactie op "Alle Amsterdammers doen mee"
Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein gemeente Amsterdam 2015 – 2018

Geachte wethouders Van der Burg en Kock,

Het Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein 2015 – 2018 is een optimistisch beleidsplan met positieve intenties en ambitieuze voornemens. Wie het beleidsplan leest met de praktijk als referentie, moet vaststellen dat het uitgaat van een samenleving die in hoge mate maakbaar is. Een positieve visie, maar als ambities niet gepaard gaan met voldoende realiteitsbesef, blijft wensdenken over. Voor mensen die dagelijks structurele beperkingen ervaren in hun sociale, lichamelijke of psychische functioneren, is het verwachtingsvolle beeld dat u in het plan schetst, niet herkenbaar.

Een cruciale pijler onder uw toekomstvisie is de ontwikkeling van een meer dragende samenleving. Actieve burgers constateren met spijt dat de afgelopen jaren juist belangrijke pijlers van de dragende samenleving zijn verdwenen en wegbezuinigd, zoals eettafels in de buurt, het opbouwwerk en ontmoetingsfuncties van het welzijnswerk.

De inspanningen die nodig zijn om een meer dragende samenleving te realiseren zijn in het MJBP niet concreet omschreven. Wel verwijst u naar de basisvoorzieningen en een agenda voor informele zorg, die in 2015 zal worden opgesteld. We zouden het toejuichen als u in het beleidsplan specifiekere benoemt welke inspanningen gepleegd worden om de dragende samenleving dichterbij te brengen.

Onzeker perspectief

Het vormgeven van een dragende samenleving in een stad als Amsterdam, met veel alleenstaanden, gaat niet vanzelf. De vraag: "Wat moeten we nu doen als we een dragende samenleving willen vormgeven", beantwoordt u niet. Er zijn talloze voorbeelden van mensen, die niet in staat zijn hun vragen te formuleren of anderen aan te spreken met de vraag: "Wil je mij helpen?"

Onze zorg gaat uit naar mensen die niet om hulp kunnen vragen, omdat ze daarvoor de vaardigheden of het inzicht missen. Zal die onderlinge hulp voor iedereen beschikbaar zijn? Willen en kunnen de inwoners van Amsterdam ook zorgen voor hun psychotische buurman, een gedragsgestoorde neef of een oma die niemand meer vertrouwt en hen uitscheldt?

Daar zou Amsterdam op moeten inspringen: hoe kun je kwetsbare burgers en hun omgeving ondersteunen? De gemeente zal de randvoorwaarden moeten bieden en zorgen voor een breed pakket aan basisvoorzieningen (voor elk wat wils) in de wijken, waarop juist de afgelopen jaren flink is bezuinigd.

Gaat het hoopvolle beeld van zorgen voor elkaar, niet voorbij aan sociale uitsluitingsmechanismen? Welk perspectief biedt Amsterdam mensen, die met hun gedrag anderen afschrikken? Als zij uitgesloten blijven van burenhulp, of van de aandacht van een welwillende vrijwilliger, kunnen ze dan rekenen op professionele hulp?

Gelijke kansen om te kunnen meedoen

De titel van het MJBPIs: 'Alle Amsterdammers doen mee'. We zien hier een sterke relatie met het VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap, dat Nederland in 2015 zal ratificeren. In een sociaal beleidsplan voor de jaren 2015 – 2018, dat streeft naar een sociale en rechtvaardige stad, mag een concrete vertaling van dit belangrijke verdrag niet ontbreken.

Het doel van het verdrag is in het eerste artikel verwoord: mensen met én zonder een handicap gelijke rechten en kansen geven. Dat is de kern van de ratificatie, die van invloed zal zijn op al het gemeentelijk beleid en besluitvorming.

Alle Amsterdammers, ongeacht hun beperking, krijgen dezelfde rechten en dezelfde kansen. Juist in het sociale beleid moet dit heldere principe een zichtbare vertaling krijgen.

De ambities voor de komende jaren moeten gebaseerd zijn op de erkenning dat van die gelijkheid nu nog geen sprake is. Actief beleid moet de kansen vergroten, zodat iedereen volwaardig kan deelnemen aan de maatschappij.

Kijken we op die manier naar het MJBPI dan roept dat de volgende vragen op:

- Is de visie van de gemeente inderdaad gelijk aan die van het VN-verdrag, dan zou het verdrag ook (mede) het toetsingskader voor de doelstellingen en resultaten moeten zijn. Dat zou tot aanscherping van de benoemde inspanningen en prestatie-indicatoren kunnen leiden.
- Het Plan van Aanpak Toegankelijkheid is een goede, maar te smalle basis voor de daadwerkelijke implementatie van de artikelen uit het VN-Verdrag. Het kan wel de eerste aanzet zijn voor een (hernieuwde) "Agenda 22".
- Het VN-verdrag bestrijkt álle levensdomeinen en gaat daarmee veel verder dan het PVA Toegankelijkheid.

Arbeidsparticipatie is een essentieel onderwerp in zowel het VN-verdrag als het MJBPI. De inspanningen om belemmeringen in de arbeidsparticipatie weg te nemen, zijn in het MJBPI naar onze mening onvoldoende uitgewerkt.

We verzoeken u te onderzoeken in hoeverre het MJBPI voldoet aan de implementatie van het VN-verdrag. Mogelijk leidt dat tot een inhoudelijke bijstelling van het MJBPI, waarmee het scherper en realistischer wordt.

Sociaal domein verbinden met wonen

U richt zich in dit MJBП in principe alleen op het sociaal domein, maar u erkent dat u veel sociale doelen niet kunt bereiken zonder interventies op andere terreinen, zoals bijvoorbeeld wonen. Wij zouden graag zien dat u de samenhang met andere domeinen nader uitwerkt. In het plan besteedt u hieraan op verschillende plaatsen aandacht, maar u maakt dit nergens concreet. Daardoor biedt u weinig zicht op de realisatie van de doelen.

U streeft na om voldoende aangepaste woningen voor onder meer ouderen te willen bouwen, zodat zij zelfstandig kunnen blijven wonen. Wij adviseren u om een totaal onderzoek naar vraag en aanbod voor alle Amsterdammers met een ondersteuningsvraag te doen, waarin u ook de woonbehoeften van mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, chronisch zieken en mensen met psychiatrische problematiek meeneemt.

Dat geldt ook voor het intramurale vraag- en aanbod en de maatschappelijke opvang, het scheiden van wonen en zorg en toewijzingsbeleid. Zo maakt u inzichtelijk welke algemene voorzieningen en welk individueel maatwerk nodig zijn. Uitgangspunt dient te zijn dat mensen in hun vertrouwde omgeving (buurt, wijk) kunnen blijven wonen. Wij doen een beroep op u om als gemeente nadrukkelijk de regie te nemen en dit vast te leggen in uw beleid. Het gehele College moet zich hieraan committeren en daadkracht tonen.

Het verbinden van wonen, sociaal domein, en ruimtelijk domein en de beschikbaarheid van laagdrempelige voorzieningen, zodat mensen zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving kunnen blijven wonen, onderschrijven wij ten zeerste. Veiligheid en zich vertrouwd voelen in de eigen omgeving horen hier evenzeer bij. U moet in het beleidsplan echter ook beschrijven hoe u dit wilt bereiken. En dat ontbreekt.

Op verschillende plaatsen in de stad vinden nu al bijeenkomsten plaats, waar ouderen aangeven hoe zij willen wonen in de toekomst. Hun ideeën moet u meenemen in de beleidsontwikkeling en uitvoering. Daarmee komt u tevens tegemoet aan het streven gebiedsgerichte accenten aan te brengen.

Hoe toegankelijk is de sociale stad Amsterdam?

Bij de vaststelling van de nieuwe Wmo heeft het Rijk gemeenten nadrukkelijk de opdracht gegeven (Memorie van Toelichting Wmo 2015) om de samenleving zo in te richten dat algemene voorzieningen fysiek en sociaal toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Deze opdracht is gegeven ter voorbereiding op de ratificatie van het eerder genoemde VN-verdrag. Dit is niet zomaar een opdracht: realisatie ervan is de absolute voorwaarde om de doelstellingen van het nieuwe Wmo-beleid te kunnen realiseren. Toegankelijkheid is voor mensen met een beperking een basisvoorwaarde om te kunnen meedoen.

Voor mensen met een lichamelijke beperking gaat het in de eerste plaats om fysieke toegankelijkheid; sociale toegankelijkheid (bejegening, sensitiviteit voor de ander, je welkom voelen) is voor alle mensen met een beperking een noodzaak.

Eén van de maatschappelijke doelen in het MJBП zou moeten zijn dat de stad in diverse opzichten toegankelijker wordt (de leefomgeving, informatievoorziening en dienstverlening). Zo is een logische koppeling met het Plan van Aanpak Toegankelijkheid te maken, dat u nu alleen in vogelvlucht noemt.

Wél genoemd als concrete doelstelling is: jaarlijks 5 afgeronde sportnieuwbouwprojecten en aanpassingen van verenigingsgebouwen. Een goede, maar niet erg ambitieuze eerste aanzet. Vergelijk deze ambitie met het VN-Verdrag, artikel 9: “*Alle gebouwen en voorzieningen dienen voor mensen met een handicap toegankelijk te zijn. Waar nodig moeten daarvoor aanpassingen worden gemaakt.*”

Jeugd vraagt om andere aanpak

Er zijn veel doelstellingen in het plan opgenomen, die zowel voor volwassenen als voor jeugdigen relevant zijn. Op het gebied van werkloosheid, financiële ondersteuning en –hulpverlening, overbelasting bij mantelzorgers en de aanpak van armoede hebben de problemen bij jongeren andere oorzaken en zijn de effecten anders dan bij volwassenen. De ervaring leert dat de oplossingen en interventies voor deze problemen bij jongeren het meest effectief zijn wanneer deze zich specifiek op de jeugd richten. In het plan zou meer aandacht mogen uitgaan naar de specifieke leefwereld en participatiebehoefte van kinderen en jongeren.

Wij onderschrijven het uitgangspunt dat Amsterdam een stad wil zijn waar iedereen kan en mag zijn, ongeacht afkomst, geaardheid et cetera. Bewustwording bij jongeren vraagt om het kweken van begrip voor onderlinge verschillen, meer dan op het afdwingen van respect.

In het plan wordt niet duidelijk hoe kinderen en jongeren betrokken worden bij de beoogde cultuurveranderingen. Hoeveel ruimte is er voor de wensen, ideeën of oplossingen die zij zelf hebben?

Eenzaamheid

In het beleidsplan komt het woord eenzaamheid nauwelijks voor, terwijl dit onder jeugd een groot maatschappelijk probleem is. Ook ouderen benoemen dit als één van de grootste zorgpunten voor de toekomst.

Eenzaamheid *voel* je en is dan ook subjectief. De hele beleidsnota ademt een hoge verwachting van de dragende samenleving. Er zijn echter al tal van initiatieven in Amsterdam en evenzoveel vrijwilligers actief. De activiteiten richten zich nu bijna altijd op het voorkomen van sociaal isolement, en dat is een groot goed. Maar daarmee dekken deze activiteiten niet altijd de behoefte van eenzame mensen. Hiervoor zijn andere methoden nodig; methoden die aansluiten bij datgene waar mensen ontvankelijk voor zijn. Ook gaat u er te veel vanuit dat de maatschappij het zelf wel oplost. Dat is echter slechts ten dele het geval.

Wij adviseren u om in het MJBP nadrukkelijk aan te geven op welke manier u kennis over eenzaamheid en de effectieve aanpak er van wilt verbeteren. Natuurlijk is het onontbeerlijk om inwoners van de stad daarbij te betrekken.

Armoede en schuldhulpverlening

In het MJBP is voor de schuldhulpverlening een indicator opgenomen: 58% van de schuldhulptrajecten wordt met succes afgerond. Hiermee lijkt u voorbij te gaan aan de zorgwekkende realiteit van mensen die überhaupt niet meer worden toegelaten tot een schuldhulptraject. Door de strenge selectie bij de toegang tot de schuldhulpverlening blijven duizenden mensen langdurig in een uitzichtloze financiële situatie. Zij worden niet ‘kansrijk’ bevonden. Maar wat betekent dit voor hen?

Instellingen voor maatschappelijke dienstverlening geven aan dat de beleidskaders het hen onmogelijk maken om deze groepen te helpen, omdat er onvoldoende perspectief is op resultaat. In een meerjarenbeleidsplan dat zich richt op een aanpak van langdurige armoedeproblematiek, zou u hier aandacht aan moeten besteden. Hoe kan het armoedebeleid en de schuldhelpverlening beter inspelen op de hardnekkige problematiek van mensen die hun problemen nooit zonder hulp zullen kunnen oplossen?

Gelijke kansen op goede gezondheid

Een van de missies is: “Alle Amsterdammers hebben gelijke kansen op een goede gezondheid”.

Deze missie is onhaalbaar. Gelijke kansen op een goede gezondheid zijn niet door beleid te realiseren. Omgevingsfactoren, zoals de sociaal economische situatie, zijn wel van invloed op de gezondheid van een individu. Echter, dat is één van de factoren. Gezondheid is een samenspel van omgevingsfactoren, andere externe factoren en aanleg, of interne factoren. Iemand kan ziek of met een handicap geboren worden, of in het leven een ziekte of beperking krijgen waarvan de oorzaak niet door beleid is te beïnvloeden. Dus deze missie zou u reëler moeten formuleren.

We zijn het met u eens dat het beleid Amsterdammers moet stimuleren en informeren om gezonde keuzes te maken. En dat alle inwoners gelijke toegang behoren te hebben tot goede gezondheidszorg. In punt 3.2.10 legt u het begrip ‘gezondheid’ goed uit. Daarin komt tot uiting dat u de missie als zodanig niet kunt realiseren.

Specifieke problemen migranten

In het MJBP komen de specifieke problemen waarmee migranten te maken hebben, te weinig voor. De werkloosheid en schooluitval onder migranten jongeren is structureel hoog. Van de jonge Amsterdammers met een niet westerse achtergrond is 38% werkloos, onder autochtone jongeren is dat 14%. Dit verschil is deels te wijten aan een verschil in uitgangspositie, en deels aan discriminatie. Aan die laatste factor zou u iets moeten doen. Daarvoor zou u in het plan een concrete indicator kunnen opnemen.

Onder migranten is het zorggebruik lager, deels vanwege een informatieachterstand en deels vanwege een schaamtecultuur. De gemeente zou kunnen investeren in de samenwerking met migrantenorganisaties met de inzet van vertrouwenspersonen en ervaringsdeskundigen. Vertaal bovenstaande in concrete prestatie indicatoren en neem meetbare doelstellingen op.

Communicatie

Er zal ruimte aandacht besteed moeten worden aan de communicatie over de beoogde veranderingen. Het is belangrijk dat er goed naar de burgers gecommuniceerd wordt, wil iedereen zich van de beoogde omslag bewust worden. Wij raden met klem aan hierin rekening te houden met de verschillende leerstijlen, cognitieve mogelijkheden en mate van taalbeheersing van de Amsterdamse burgers. Duidelijke, breed aangeboden communicatie die goed aansluit bij de beleving van verschillende burgers, is essentieel. Nog te vaak is de communicatie vanuit de gemeente gericht op mensen met een hoog opleidingsniveau, of heeft deze een ‘opvoedend’ karakter.

Voor jeugd vereist de communicatie een specifieke benadering. Om te communiceren op een manier die aansluit bij de behoefte en leefwereld van de jeugd, is het zeer wenselijk de communicatie vorm te geven in samenspraak met jeugdigen.

Evaluatie en bijstelling van het MJB

Een gedegen meerjarenbeleidsplan is niet compleet zonder concrete toezeggingen over evaluatie van alle inspanningen, inclusief een overzicht van momenten waarop dit plaatsvindt. Als gemeente Amsterdam verschaft u Amsterdammers zo inzicht in het gehele proces.

In de bijlage treft u puntsgewijs onze reactie aan op de indicatoren uit het “Doelen en Inspanningen Netwerk”. Omwille van het overzicht hebben we deze in een bijlage opgenomen, inhoudelijk vormen ze één geheel met de reactie hierboven.

Wij vertrouwen op een uitgebreide en gemotiveerde reactie van u op onze opmerkingen en aanbevelingen.

Hoogachtend,

Mr. A. W. Warnar
Directeur

Bijlage: reactie op indicatoren uit het “Doelen en Inspanningen Netwerk”

Behorende bij Reactie Clïentenbelang Amsterdam op “Alle Amsterdammers doen mee”

Meerjarenbeleidsplan Sociaal Domein gemeente Amsterdam 2015 – 2018

Hieronder volgt puntsgewijs onze reactie op een aantal Indicatoren uit het overzicht:

Vooraf: Er is sprake van een onevenwichtigheid tussen de doelstellingen en indicatoren op de verschillende niveaus.

Indicator: Percentage afname professionele hulp (ambulant en dagbesteding) naar 19%

Deze indicator is ingegeven door de bezuinigingsopgave. Budgettair gezien is deze noodzaak voor de gemeente wellicht belangrijk, maar als maatschappelijk effect zou u dit niet in het MJBP moeten opnemen. Welke inhoudelijke of kwalitatieve ontwikkeling stimuleert u hiermee?

Maatschappelijk effect = voor de burger

De maatschappelijke effecten zou u moeten beschrijven in termen die voor Amsterdammers herkenbaar zijn. Wij dagen u uit om de indicatoren over de maatschappelijk effecten vanuit de mensen zelf te formuleren. Wat ervaren zij?

Hier ligt een duidelijk relatie met het versterken van de informele ondersteuning. Mensen die zich vrijwillig voor anderen willen inzetten, worden hierbij goed begeleid en krijgen deskundigheidsbevordering. Dit kunt u vertalen naar een concrete indicator, zoals: x % van de vrijwilligers/ informele zorgverleners heeft deskundigheidsbevordering gevolgd op het gebied waarop men informele steun verleent en krijgt daadwerkelijke begeleiding y maal per z weken. Ook kunt u een concrete indicator opnemen die aangeeft wat organisaties, die vrijwilligers begeleiden, de komende vier jaar gaan doen aan deskundigheidsbevordering.

Prestatie indicator: “De eigen bijdragen bepalen en innen voor Wmo-voorzieningen.”

Dit vinden we een wonderlijke indicator. Het vaststellen en innen van eigen bijdragen zou niet als doel moeten hebben dat het gebruik van ondersteuning ontmoedigt, maar dat het bijdraagt aan de betaalbaarheid van maatschappelijke ondersteuning. Bedoelt u dat hiermee? Als u wilt dat het gebruik van professionele ondersteuning afneemt, moet u goede alternatieven realiseren, dus investeren.

Indicator: percentage Amsterdammers dat zich vrijwillig inzet voor anderen en voor hun buurt, wijk of stad

Dit is een concrete doelstelling, maar wederom vanuit management- en financierings-denken ingegeven. Denkt u ook hier weer vanuit de burger; wanneer doet de burger mee?

Indicator: percentage Amsterdammers dat zich niet geïsoleerd voor stijgt naar 46%.

Hoe meet je deze ontwikkeling, is GGD onderzoek hiervoor de basis? Het is duidelijker om dit te formuleren als de beoogde afname van het aantal mensen dat zich geïsoleerd voelt. Hoe groot is het percentage nu?

Indicator: percentage Amsterdammers dat zich verbonden voelt met de stad stijgt naar 85%.

Ook hierbij is de vraag: hoe groot is dat percentage nu en op basis van welke gegevens meet je deze ontwikkeling? In de prestatie-indicatoren wordt dit verder niet geconcretiseerd.

Indicator: de uitstroom naar zelfstandig wonen als percentage van de instroom is 30% in 2018.

Dit gaat over de maatschappelijke opvang, maar dat staat er niet bij. Het is een prachtige doelstelling, maar hoe realistisch is dit percentage? De maatschappelijke opvang zit al jarenlang verstopt: er is te weinig doorstroom en de uitstroom mogelijkheden zijn beperkt gezien de problemen op de woningmarkt. Er zijn simpelweg te weinig woningen.

Indicator: percentage jongeren met psychosociale problemen neemt af tot 14%.

Uit recente studies blijkt dat preventie en vroeg signalering GGZ bij jongeren nodig is. Tijdige onderkenning van problematiek en interventies wijzen uit dat ergere problematiek voorkomen kan worden.

Indicator: percentage ouderen dat deelneemt aan meer bewegen voor ouderen (MBVO) stijgt met x %.

Dit is opmerkelijk, omdat er minder subsidie gaat naar de bewegingsprogramma's.

Toevoegen van indicatoren

Wij willen een indicator toevoegen: **het verkleinen van de kloof in levensverwachting.**

Bekend is dat de levensverwachting van mensen met een lage Sociaal Economische status 6 jaar korter is dan mensen met een hoge SES. De afgelopen jaren is de kloof toegenomen. Eén belangrijke graadmeter voor de missie: 'alle Amsterdammers hebben gelijke kansen op een goede gezondheid' is dat de kloof in levensverwachting kleiner wordt.

De kloof tussen lage en hogere sociale economische klasse is met x % afgenomen

Een tweede indicator die we zouden willen toevoegen is: **verbeteren van de afstemming tussen de vele projecten in het sociale domein.** Met het doel om een kwaliteitsimpuls te geven, burgers inzicht te bieden in de effecten en goede projecten op te nemen in de sociale kaart. Ook bij gesubsidieerd projecten is het onderzoeken van klanttevredenheid belangrijk: organisaties moeten de gebruikers de gelegenheid bieden om een beoordeling te schrijven, en hun resultaten online zetten (aantal bemiddelingen, etc.), waardoor er meer transparantie ontstaat.